

Det talte ord gælder

Talepunkter samrådsspørgsmål Æ, Ø, Å og AA

Indledning

- Jeg er blevet kaldt i samråd her i dag for at besvare fire spørgsmål om Forsvarsministeriets nye klima- og energistrategi.
- Indledningsvis vil jeg gerne understrege, hvorfor jeg synes det er vigtigt, at vi gør noget på det område.
- Klimaforandringer og knappe ressourcer er en af de væsentligste globale udfordringer i dag.
- Vores samfund er afhængigt af metal, mineraler, brændsel, vand, tømmer, frugtbar jord og ren luft. Men vi har hidtil brugt disse begrænsede ressourcer langt hurtigere, end de kan gendannes, og det vil føre til betydelig ressourceknaphed, medmindre vi ændrer vores adfærd.
- Vi er simpelthen nødt til at udnytte jordens ressourcer på en mere bæredygtig måde.
- Danmark indtager en kedelig fjerde plads i globalt fodaftryk i WWFs Living Planet Report 2012 (udkommet i maj 2012). Foran os ligger Qatar, Kuwait og De Forenede Arabiske Emirater. USA indtager femte pladsen. Ifølge WWF ville vi skulle bruge 4 ½ klode, hvis alle mennesker i verden levede på niveau med danskerne.
- Vore ressourcetræk er med andre ord helt uansvarligt, ikke mindst af hensyn til kommende generationer. Med andre ord, hvis hele verden levede som vi danskere, så var der ingen verden.

Det talte ord gælder

- Det er min opfattelse, at forsvaret skal være med til at løfte vores fælles samfundsansvar og vise vejen for, hvordan et moderne forsvar på en ambitiøs måde kan gennemføre en grøn omstilling til gavn for klima, miljø samt forsvarets økonomi og operative virke.
- Vi ved, at de fossile og ressourcekrævende løsninger bliver dyrere og dyrere, og derfor kan investeringer i mere bæredygtige løsninger nu også ofte betale sig på lang sigt.
- Konkret skal forsvaret medvirke til at genoprette den danske samfundsøkonomi. Det vil reducere udgifter til el, vand, varme m.v. og så kunne bidrage til.
- Ved at foretage investeringer nu, bliver konsekvenserne af besparelserne sidenhen mindre hårde.
- Dertil kommer, at på forsvarsområdet kan energi- og miljøbevidsthed ikke blot føre til ressourcebesparelser. Det kan også have sikkerhedsmæssig betydning i operationer - fx i form af færre risikofyldte og sårbare brændstoftransporter til missionsområder.
- Klima- og energibevidsthed handler dermed i sidste ende også om soldaternes sikkerhed.
- Dette ses også hos det amerikanske forsvar, der har soldaternes sikkerhed sammen med hensynet til økonomi og uafhængigheden af oliestater som de vigtigste bevæggrunde for at lave en massiv satsning på energiområdet pt.
- Lad mig nu svare på spørgsmålene.

Spørgsmål Æ

- Spørgsmål Æ lyder: *"Ministeren bedes uddybe, hvorledes den udarbejdede klima- og energistrategi lever op til aftaleteksten af 22. juni 2010, herunder hvor f.eks. myndighedsbehandling og rådgivning indgår i strategien – da dette ikke har været fremlagt i forsvarsforligskredsen".*
- Blot for at slå fast, hvad vi taler om, så fremgår følgende af forsvarsforligsteksten: *"Forsvarets fokus på tiltag til at begrænse forsvarets samlede miljøbelastning og energiforbrug styrkes yderligere. Konkret vil miljøledelse i forsvaret fokuseres mod at reducere forsvarets miljøpåvirkninger. Som led heri udarbejder forsvaret en klimastrategi, der bl.a. skal omfatte konkrete målsætninger for forsvarets CO₂-reducerende tiltag, således at forsvaret fremadrettet indtænker miljø- og klimahensyn i sine aktiviteter, byggerier m.v., hvor dette giver mening."*
- Af implementeringsnotatet vedrørende forsvarsforliget 2010-2014 af 22. juni 2010 fremgår det, at *"...Forsvarets klimastrategi forventes at bestå af en strategi med tilhørende konkrete handleplaner. Handleplanerne forventes at kunne omfatte: Energieffektivisering i bygninger, klima og CO₂ regnskab, energi – og klimarigtigt indkøb, klima- og energirigtig adfærd, fjernaflæsning og energistyring, vedvarende energi og energiømlægning, alternative brændstoffer til transport, organisering, information/kommunikation, myndighedsbehandling og rådgivning, energieffektiviseringsforsøg/optimering og energiledelse."*

- Dette er nu udmøntet i en klima- og energistrategi samt en miljø- og naturstrategi.
- Jeg vil nu gennemgå, hvordan teksten fra implementeringsnotatet er afspejlet i klima- og energistrategien.
- I den endelige strategi er handleplanerne blevet strammet op og er blevet til 6 fokusområder med konkrete formål, målsætninger og tidsbestemte mål. De emner, der er nævnt i implementeringsnotatet, er alle dækket af klima- og energistrategien samt den netop offentliggjorte miljø- og naturstrategi, der er udarbejdet parallelt med klima- og energistrategien og den interne organisering af arbejdet.
- Klima- og energistrategien indeholder følgende 6 fokusområder:
 - Energieffektivisering i bygninger,
 - Energi og miljø i operationer,
 - Vedvarende energi og energiomlægning,
 - Klima- og energirigtig adfærd,
 - Klimaregnskab og
 - Energiledelse.
- Hvis jeg så skal tage emnerne i implementeringsnotatet fra en ende af, så indeholder klima- og energistrategien et fokusområde om energieffektivisering i bygninger og et om klimaregnskab.
- Fokusområdet for energieffektivisering i bygninger handler om at gennemføre energieffektiviseringer afledt af energimærkning af bygninger for 225 mio. kr. og sikre fremadrettet indtænkning af energieffektivisering ved reovering af bygninger. Minimum 3 % (svarende til

ca. 50.000m²) af bygningsmassen skal energirenoveres årligt fra og med 2013.

- Vi vil udføre minimum 50 % af alt nybyggeri efter de højeste lavenergiklasser, og 50 % af nybyggeriet skal kunne bæredygtigheds-certificeres. Hertil kommer, at vi skal have styr på registreringen og styringen af vores energiforbrug i bygninger. Derfor etableres fjernaflæsning af energiforbrug, og energistyringssystemer udbygges og opgraderes.
- Endelig iværksætter vi projekt "grønne etableringer", som jeg vil vende tilbage til senere.
- Fokusområdet for klimaregnskab handler om, at der fra og med 2012 skal udarbejdes klimaregnskaber. Regnskabet vil løbende kunne udvides efterhånden, som vi får bedre data. Udover CO₂ indgår luftforurening fra NO_x-, SO_x- og partikeludledning i regnskabet.
- Som nævnt i klima- og energistrategien indeholder den netop offentliggjorte miljø- og naturstrategi et fokusområde om *miljø* og energirigtige indkøb. Energi- og klimarigtigt indkøb er dermed blevet til et nyt og styrket fokusområde og indeholder ikke blot klima- og energidelen, men både *miljø* og energi.
- Vi vil tydeliggøre miljø- og energihensyn i Forsvarsministeriets indkøbspolitik og i øvrige interne retningslinjer for indkøb. Vi skal fx inden udgangen af 2013 klarlægge mulighederne for at indkøbe eller selv producere CO₂-neutral energi, vi skal have krav om minimum 40 % økologi ved udbud af kantinedrift, og vi skal inden udgangen af 2013 erstatte den eksisterende koncernfælles indkøbspolitik med en

ny, grøn indkøbspolitik. Indkøbspolitikken skal sikre, at miljø- og energiforhold inddrages sammen med andre parametre, som fx kvalitet, pris og operationalitet, således at vi – når økonomi, teknologi og behov gør det muligt – indkøber produkter og materialer, der giver den mindst mulige miljøbelastning.

- Klima- og energirigtig adfærd er dækket af fokusområdet med samme overskrift i klima- og energistrategien.
- Fokusområdet for klima- og energirigtig adfærd handler om at ændre medarbejdernes adfærd i en mere klima- og energirigtig retning. Konkret handler det fx om undervisning og oplysning til både nye og gamle medarbejdere. Der vil blive lavet årlige klima- og energikampanjer, som både kan have generel karakter og være målrettet specifikke medarbejdergrupper. Et eksempel kunne være information til og oplæg for sergenter, hvor håbet er, at de kan virke som en slags ambassadører for at formidle budskabet videre. Et andet eksempel er projekt "Energi efter behov", hvor forsvaret på fem energipilotetablissementer inddrager medarbejderne i at definere områder, hvor der kan opnås energibesparelser.
- Fjernaflæsning og energistyring er, som allerede nævnt, indarbejdet i fokusområdet for energieffektivisering af bygninger.
- Vedvarende energi og energiomlægning er dækket af fokusområdet med samme overskrift i klima- og energistrategien.
- Fokusområdet for vedvarende energi og energiomlægning handler om at øge brugen af alternative og vedvarende energikilder. Som det fremgår af den overordnede vision for strategien, vil vi øge andelen af

vores elforbrug, der stammer fra vedvarende energi til minimum 60 % inden 2020 og 25 % inden 2015. Konkret vil vi opstille et eller flere solcelleanlæg på 20.000m² inden 2015, vi vil identificere områder til vindmølleopstilling, vi vil inden 2013 kortlægge, hvor det er muligt at omlægge til fjernvarme, og vi vil inden udgangen af 2013 opstille mål for miljø- og energivenlige administrative køretøjer (fx elbiler og/eller hybridbiler). Hertil kommer, at vi løbende vil afprøve rentabiliteten af ny teknologi og gennemføre optimeringsforsøg.

- Alternative brændstoffer til transport er indarbejdet i fokusområdet for energi og miljø i operationer, hvoraf det fremgår, at vi i 2012 iværksætter et analysearbejde om mulighederne for anvendelse af biobrændstoffer med henblik på fastsættelse af konkrete mål på området inden udgangen af 2013. I fokusområdet for vedvarende energi og energiomlægning fremgår det, at vi inden udgangen af 2013 vil analysere og beskrive mulighederne for øget brug af elbiler og som allerede nævnt, at vi inden udgangen af 2013 vil opstille mål for miljø- og energivenlige administrative køretøjer.
- Organisering, information/kommunikation, myndighedsbehandling og rådgivning er for langt størstedelen taget ud i redigeringsprocessen af strategien, da det blev en temmelig indforstået tekst, der primært handlede om Forsvarets Bygnings- og Etablissementstjenestes interne organisering som koncernfælles klima- og energimyndighed og myndighedens varetagelse af den opgave.
- Der er allerede foretaget en entydig organisatorisk forankring af de nævnte opgaver vedr. information/kommunikation, myndighedsbe-

handling og rådgivning i Forsvarets Bygnings- og Etablissementstjeneste.

- Konkret spørges der til myndighedsbehandling og rådgivning. Dette emne drejede sig om, at Forsvarets Bygnings- og Etablissementstjeneste er ministerområdets rådgiver i klima- og energispørgsmål og forestår besvarelser af høringer og andre myndighedshenvendelse om emnet.
- Det fremgår af strategien, at Forsvarets Bygnings- og Etablissementstjeneste er koncernfælles klima- og energimyndighed, og at ministerområdets energiansvarlige kontaktperson er placeret ved Forsvarets Bygnings- og Etablissementstjeneste.
- I Miljø- og Energiafdelingen i Forsvarets Bygnings- og Etablissementstjeneste er der 41 medarbejdere. 33 er placeret centralt i staben i Hjørring. De resterende 8 medarbejdere er placeret decentralt på en række større etableringer og fungerer som lokale miljørådgivere (miljøledere). Denne organisering sikrer en stærk lokal forankring og en god mulighed for at udvikle de nødvendige kompetencer centralt.
- Arbejdet i Miljø- og Energiafdelingen foregår primært ved, at de konkrete opgaver udliciteres eller placeres hos leverandører og/eller rådgivere med hvilke, der er indgået en rammeaftale, eller der forligger en SKI aftale (Statens og Kommunernes Indkøbsservice). Medarbejderne i Miljø- og Energiafdelingen er således primært AC'ere med en relevant kandidatgrad og med gode projektlederkompetencer.

- Energieffektiviseringsforsøg/optimering er som allerede omtalt indarbejdet i fokusområderne for energieffektivisering i bygninger og vedvarende energi og energiomlægning.
- Energiledelse er dækket af fokusområdet med samme overskrift i klima- og energistrategien.
- Fokusområdet for energiledelse handler om, at vi inden 2020 vil have implementeret energiledelse efter standarden ISO 50001. Inden 2015 skal energiledelse være implementeret på Flyvestation Aalborg, Karup og Skrydstrup.
- Energiledelse udgør et målrettet og systematisk arbejde med det formål at reducere energiforbruget. En central bestanddel af et energiledelsessystem er en velfungerende energikortlægning og energiregistrering. Når den er fastlagt, fastsættes mål for besparelserne, og der udarbejdes forbedringsplaner. I 2012 påbegynder vi en omfattende kortlægning af vores el- og varmeforbrug. De kortlagte data er første skridt i implementering af energiledelse og målet om systematisk styring af vores energiforbrug.
- Så for at opsummere, så har jeg nu redegjort for, at Forsvarsministeriets klima- og energistrategi helt og fuldt ud lever op til implementeringsnotatet af 22. juni 2010.
- Jeg kan i øvrigt oplyse, at forligskredsen vil modtage den årlige statusrapportering om strategien til orientering (rapporteringen offentliggøres ligeledes på forswarets hjemmeside).

- Klima- og energistrategien blev offentliggjort d. 19. april 2012 og miljø- og naturstrategien fulgte d. 4. juni 2012. Forligskredsen noterede sig implementeringsnotatet af 22. juni 2010, hvori klimastrategien er nævnt og modtog klima- og energistrategien til orientering d. 19. april 2012 og miljø- og naturstrategien d. 1. juni 2012.
- Jeg mener, det er relevant, at forligskredsen kender til Forsvarsministeriets nye tiltag på området, og derfor blev strategierne sendt til orientering.
- Jeg mener dermed, at forligskredsens involvering har været korrekt og tilfredsstillende, og jeg har svært ved at se, at forligskredsen skulle have været involveret yderligere.

Spørgsmål Ø

- Jeg vil nu gå til spørgsmål Ø, som lyder: *"Hvad kan ministeren oplyse om planlægningen og gennemførelsen af forswarets klima- og energi-strategi, herunder erfaringsudveksling og samarbejde med andre lande og organisationer som f.eks. Nato, implementering af miljørigtige indkøb, energieffektivisering, forsknings- og udviklingsprojekter og partnerskabsprojekter, som Danmark skal indgå, jf. FOU alm. del - spm. 243-251."*
- Som jeg forstår spørgsmålet, så handler det dels om det arbejde, der er gået forud for tilblivelsen af strategien, dels det arbejde, der følger med implementeringen.
- For at svare på det første først, så er strategien blevet til i et samarbejde mellem departementet, Forsvarskommandoen og Forsvarets

Bygnings- og Etablissementstjeneste. Øvrige relevante myndigheder under Forsvarsministeriet har været hørt og involveret løbende.

- Forsvaret har på flere områder og i forskellige rammer haft en dialog omkring klima- og energistrategien.
- Forsvaret har erfaringsudvekslet med og søgt information hos øvrige statslige myndigheder. Ligesom der er søgt inspiration i andre landes forsvars miljø- og energiarbejde og strategier. I min besvarelse af spørgsmål AA vender jeg tilbage hertil.
- For så vidt angår gennemførelse eller implementering af strategien, så vil der snarest blive nedsat en styregruppe for miljø- og energiområdet, hvis arbejde både gælder klima- og energistrategien og miljø- og naturstrategien.
- Vi har helt bevidst valgt, at strategien skal have mål, som faktisk er målbare, og som vi vil følge op på i en årlig statusrapport. Der er tale om helt konkrete procentvise mål eller handlinger, der skal være gennemført inden en bestemt termin.
- Vi har dermed fravalgt løse, flotte hensigtserklæringer, hvor ingen kan se, om de bliver opfyldt, sådan som det i høj grad har været tilfældet med den tidligere miljøstrategi.
- Der spørges herudover til erfaringsudveksling og samarbejde med andre lande og organisationer, som f.eks. Nato, implementering af miljørigtige indkøb, energieffektivisering, forsknings- og udviklingsprojekter og partnerskabsprojekter.

- Med hensyn til erfaringsudveksling og samarbejde med andre lande og organisationer, som f.eks. Nato, så tager min besvarelse udgangspunkt i min besvarelse af Forsvarsudvalgets spørgsmål nr. 248.
- Vi er aktive på flere fronter i forhold til at sætte klima- og energi på dagsordenen samt facilitere og deltage i erfaringsudveksling og samarbejde om nye, grønne løsninger.
- Det er et felt, hvor jeg håber, vi kan blive endnu bedre.
- Danmark har pt. formandskabet i det nordiske forsvarssamarbejde (Nordic Defence Cooperation) og har bl.a. sat fokus på grønne løsninger i forsvaret i forbindelse med et seminar afholdt i Bella Centeret d. 2.-3. maj 2012 under overskriften "A Smarter and Greener Defence".
- Det grønne tema er en nyskabelse på dansk initiativ i forhold til de tidligere mere traditionelle industriseminarer i nordisk regi.
- 325 eksperter fra såvel forsvar som ministerier og industri i bl.a. de nordiske lande og en række andre europæiske lande deltog og var med til at sætte fokus på, hvordan forsvaret kan finde både mere omkostningseffektive og mere energi- og klimavenlige løsninger.
- Forsvarets Bygnings- og Etablissementstjeneste deltager som koncernfælles klima- og energimyndighed i en række fora på internationalt plan omkring energi- og miljøforhold i forsvaret. Fx i NATO og Nordisk Forsvarsbygg.
- Nordisk Forsvarsbygg er et samarbejde mellem Forsvarsministeriernes bygningstjenester i de nordiske lande, og klima- og energieffektivise-

ringer er et fast punkt på dagsordenen i Nordisk Forsvarsbyggs forum.

- Forsvaret udveksler på tilsvarende vis erfaringer med det europæiske samarbejde Defence Net (DEFNET).
- Danmark har derudover formandskabet i Nordic Defence Cooperations arbejdsgruppe vedrørende "Environment and Hazardous Materials".
- I NATO-regi har NATO Management and Supply Agency de seneste år afholdt en række møder og et seminar med fokus på grønne tiltag, herunder bæredygtighed og energioptimering af lejre i internationale operationer. Danmark har deltaget senest i perioden 9. – 11. november 2011 under overskriften "Energy and Environmental Solutions for Civil and Military Application". En tilsvarende konference er planlagt i perioden 28. november til 1. december 2012 i Luxembourg.
- Jeg vil desuden gerne fremhæve de meget positive og for alle parter lærerige dialoger, vi har indledt med amerikanerne om energitiltag.
- Under mit besøg i USA i marts 2012 stod klima- og energiområdet højt på dagsorden. Jeg deltog dels i en rundbordsdrøftelse i Pentagon om grøn energi og drøftede desuden emnet med den amerikanske flådeminister, Ray Mabus. På mit møde med Mabus blev vi enige om at udforske mulighederne for et dansk-amerikansk samarbejde om grøn energi og energieffektivisering, og det blev besluttet at nedsætte en fælles arbejdsgruppe vedr. vedvarende energi/energi besparelser i forsvaret.

- Arbejdet med nedsættelse af arbejdsgruppen pågår.
- Det er mit håb, at vi vil kunne udbygge vores indsatser på klima- og energiområdet i forhold til både at sætte klima- og energi på dagsordenen og i forhold til at facilitere og deltage i erfaringsudveksling og samarbejde om nye, grønne løsninger.
- Der spørges til miljørigtige indkøb. Dette indgår, som tidligere nævnt, som et fokusområde i miljø- og naturstrategien. Bl.a. vil vi revidere Forsvarsministeriets koncernfælles indkøbspolitik og inden udgangen af 2013 erstatte den af en ny, grøn koncernfælles indkøbspolitik.
- Så spørges der til energieffektivisering. Det fremgår ikke af spørgsmålet, hvad der konkret tænkes på, men jeg tror ikke, at det er nogen hemmelighed for dem, der har haft berøring med forsvaret, at der er behov for, at vi ser på energieffektivisering af forsvarets bygninger.
- Der kan være mange lavt hængende frugter ved at få styr på både måling og opfølgning på energiforbruget og i at investere i energieffektiviserende tiltag.
- Som nævnt i strategien og i min besvarelse af Forsvarsudvalgets spørgsmål nr. 250, er der afsat 225 mio. kr. til energieffektiviseringer vedr. energimærkning af forsvarets bygninger. Investeringerne skal føre til et reduceret energiforbrug og varige økonomiske besparelser.
- Desuden har vi iværksat projekt grønne etableringer som en del af arbejdet med at skabe et grønt forsvar. Målet er at skabe to energi-, ressource- og miljøoptimerede etableringer i samarbejde med

relevante virksomheder, fonde, interesseorganisationer og uddannelsesinstitutioner.

- Projektet vil løbe i 2-5 år og kan give inspiration til miljø- og energiarbejdet på Forsvarsministeriets øvrige etableringer.
- Endelig spørges der til forsknings- og udviklingsprojekter og partnerskabsprojekter.
- Som nævnt i strategien og i min besvarelse af Forsvarsudvalgets spørgsmål nr. 249, deltager forsvaret for nuværende i samarbejdsprojekter med dansk industri vedrørende udvikling af enzymer til nedbrydning af nervegasser og afprøvning af brændselsceller på militære køretøjer med henblik på at reducere behovet for motor tomgang.
- Hertil kommer, at muligheden for indgåelse af medfinansierede partnerskabsprojekter til energi- og miljøforbedrende tiltag vil blive undersøgt i forbindelse med pilotprojekt "grønne etableringer", som jeg netop har omtalt. Projekterne forventes at inddrage alle kendte muligheder såsom ny teknologi, adfærd, driftsoptimering og energileddelse. Projektet påregnes udbudt som en konkurrence, hvor jeg håber på stor deltagelse fra industrien.

Spørgsmål Å

- Jeg vil nu gå til spørgsmål Å, som lyder: "*Mener ministeren, at energibesparelser via adfærdændringer blandt forsvarets personel er nemmere at opnå end ved automatiserede løsninger, og i bekræftende fald hvor store forventes besparelserne så at være, samt hvilke er-*

faringer fra energibesparelser via adfærdsændringer vil forsvaret trække på for at nå målsætningerne? "

- Jeg kan selvfølgelig sagtens følge tankegangen i spørgsmålet, som jeg forstår sådan, at det alt andet lige er tiltrækkende at opnå "gratis" besparelser i form af adfærdsændringer frem for at skulle investere i tekniske løsninger. Bl.a. derfor er adfærd også et fokusområde i strategien.
- Energibesparelser via adfærdsændringer og energibesparelser opnået via tekniske løsninger hænger dog sammen. Hverken teknik eller adfærd kan stå alene. Adfærden kan understøtte de teknologiske løsninger og vice versa. Ved at bruge begge veje når vi derfor længst.
- Forsvaret vil blandt andet trække på erfaringer fra adfærds-kampanjer fra "Go' Energi – Center for Energibesparelse", som er en uvildig, offentlig organisation under Klima-, Energi- og Bygningsministeriet. Størrelsen på besparelsen afhænger af aktivitetstype, men forsvaret skønner at kunne spare op til 5 pct. på energiregningen.
- Ifølge "Go' Energi – Center for Energibesparelse" viser erfaringer, at de fleste virksomheder og offentlige institutioner kan reducere deres energiregning med 5-10 pct. helt uden investeringer – blot ved at indføre gode energivaner i hverdagen.
- Som tidligere berørt kan gode vaner indføres på flere måder. Bl.a. vil vi gennemføre energikampanjer med undervisning, oplæg, plakater, foldere og øvrigt informationsmateriale målrettet forskellige medar-

bejdergrupper, og vi vil inddrage medarbejderne i at pege på energirigtige løsninger på arbejdspladsen.

Spørgsmål AA

- Jeg vil nu gå til spørgsmål AA, som lyder: *"Ministeren bedes uddybe, hvilke samarbejder der har været med f.eks. Energistyrelsen eller andre relevante samarbejdsparter i forbindelse med udarbejdelse af Klima- og Energistrategien?"*
- Forsvaret har i den forberedende fase erfaringsudvekslet med og søgt information hos Energistyrelsen samt de øvrige statslige energikordinerende kontaktpersoner.
- Desuden har forsvaret undersøgt andre statslige myndigheders materiale på klima- og energiområdet. Dette arbejde har fundet sted i rammen af det statslige energisamarbejde forankret i Energistyrelsen. Dialog med daværende Slots- og Ejendomsstyrelse samt Universitets- og Bygningsstyrelsen har ligeledes bidraget til processen. Dette samarbejde fortsætter med Energistyrelsen, der efter ressortændringerne i efteråret 2011 nu indeholder dele af de tidligere styrelser.
- Endvidere har forsvaret rådført sig ved Dansk Standard som rådgiver inden for energiledelse.
- Afslutningsvis kan jeg oplyse, at klima- og energistrategier fra andre landes forsvar har bidraget med inspiration, herunder særligt Norge, Storbritannien og USA.